

# Rezultatele cercetărilor de la Vinători Jud. Galați

Stațiunea arheologică de la Vinători punctul „La Jurică” a fost semnalată încă din 1966<sup>1</sup>. Stațiunea se află lângă lacul Brateș, pe o terasă a Prutului, parazitată prin coluvionare. Soclul terasei este format dintr-un depozit de argile, datînd din cuaternarul Mării Negre, și anume, perioada paleoeuxină<sup>2</sup>. Peste acest depozit s-a depus altul de loess, care, datorită coluvionării s-a format la țîțina terasei un glacis, dînd suprafeței o înclinare de la vest la est. Această terasă a fost forfecată de diferiți torenți cu direcție vest-est, creînd adevărate „incinte” fortificate naturale.

De-a lungul falezii apar cîteva izvoare, factor important din punct de vedere ecologic. Să mai adăugăm în acest sens poziția acestei microzone, care se întinde pe o lungime de 1 km, cu expunere spre sud-est, avînd o largă perspectivă atît spre nord, cît mai ales, spre sud către gura Prutului, și beneficiînd de un hinterland bogat în vînat, și bun pentru agricultură și păstorit.

În acest cadru ecologic s-a dezvoltat aici o intensă locuire în perioada hallstattului incipient. După o locuire cu caracter pasager a unei comunități, aparținînd culturii Foltești<sup>3</sup>, grupul hallstattian va ocupa aici o intensă suprafață de peste 6 ha.

Cercetările arheologice din 1979 s-au desfășurat în zona sudică a așezării, pe două „incinte” create de torenți în terasa Brateșului. Am denumit una dintre acestea sectorul A, care are și caracter fortificat prin amenajări, iar cealaltă, sectorul B, spre nord-est de sectorul A

## *Complexele aparținînd hallstattului.*

În sectorul A am deschis două secțiuni —  $S_1$  de 65 m  $\times$  1 m și,  $S_2$  perpendicular pe  $S_1$ , de 17 m  $\times$  1 m.

**Stratigrafia:** Din punct de vedere stratigrafic în cele două secțiuni a fost întîlnită următoarea situație: 1) sol arabil gros între 40 cm—50 cm. 2) Sub acesta se află un sol

cenușos, cu granulație mazăroasă, nelevigat, în care se găsesc fragmente ceramice, vase și lipitură calcinată provenind dintr-o locuire Sintana de Mureș, avînd grosimea de 40 cm—50 cm. 3) Sol de culoare mai închisă, cu o grosime variabilă de la 10 cm—60 cm, care este steril din punct de vedere arheologic. 4) Sol de culoare cafenie, avînd o grosime de 30 cm—120 cm; în acest sol se află materiale arheologice specifice culturii Babadag, faza I.

Un fapt caracteristic pentru stratigrafia din sectorul A este că cele două nivele arheologice sînt bine conservate și se găsesc numai în partea centrală și nordică a acestui sector, în partea sudică lipsind complet.

Pe traseul secțiunii au fost descoperite următoarele complexe hallstattiene: o locuință de suprafață și două gropi.

**Locuința** este de suprafață, în profilul șanțului observîndu-se un strat de lipitură calcinată, iar în cadrul casei, lipitura se grupa pe mici zone. Bucățile de lipitură aveau pe una din fețe amprente de stof. Alături de lipitura calcinată se găseau și grupuri de fragmente ceramice, provenind de la vase mari.

**Groapa 1** este în formă de clopot, nu prea adîncă, avînd diametrul fundului de 1,25 m. Materialul ceramic este cantitativ puțin și provine de la vase din pastă de calitate bună, sau grosieră. Vasele sînt de formă globulară și de dimensiuni mari. Materialul ceramic este specific culturii Babadag.

**Groapa 3** se află lângă latura sudică a locuinței de suprafață. Groapa este în formă de clopot, avînd diametrul fundului de 1,50 m și adîncimea de 1 m. A rezultat puțin material ceramic hallstattian.

Pe traseul secțiunii 2 stratigrafia este identică, dar mai bogată în materiale arheologice.

În sectorul B au fost deschise trei case în care s-au descoperit o locuință de suprafață și cinci gropi menajere.

**Locuința de suprafață** a fost identificată pe baza a două grupuri de fragmente de lipitură

calcinată, care aveau urme de stuf. Această lipitură era aproape compactă în anumite porțiuni. Între cele două zone cu lipitură au fost găsite fragmente ceramice neîntregibile, aparținând hallstattului.

*Groapa 1* are formă de clopot, cu diametrul fundului de 1,70 m. Au apărut un vas întreg, având doar toarta ruptă, precum și numeroase fragmente ceramice întregibile parțial. A mai apărut lipitură calcinată, cenușă și oase. Ceramica aparține culturii Babadag.

*Groapa 2* se află în apropierea gropii nr. 1. Diametrul fundului este de 2,25 m. Aproape jumătate din această groapă a fost distrusă de drumul din apropiere, și de groapa nr. 3, care datează din secolul al IV-lea e.n. Din această cauză inventarul arheologic este redus.

*Groapa 5*, a fost distrusă parțial de traseul drumului și de groapa nr. 4 (secolul IV e.n.). Materialul ceramic este cantitativ puțin și neîntregibil, provenind de la vase mari. Groapa are formă de clopot, având diametrul fundului de 2 m.

În inventarul complexelor hallstattiene de la Vinători predomină ceramica, resturile de lipitură calcinată provenind de la locuințe, și, în cantitate mai mică, sînt oasele provenind din consumul zilnic.

*Ceramica.* Din punct de vedere al pastei se întîlnește o ceramică fină, din care au fost făcute ceștile. În al doilea rînd, se găsește o ceramică din pastă de calitate bună cu ingredient din cioburi pisate fin. Din această pastă au fost lucrate străchinile și vasele mari bombate. De cele mai multe ori vasele din această pastă au suprafața lustruită, culoarea este neagră în interior, și roșie în exterior.

În al treilea rînd, există o ceramică din pastă grosieră, cu mult degresant, cu suprafața aspră. Din această pastă au fost lucrate vase cu briu alveolat sau alte vase cu corpul globular. Aceste trei categorii de pastă se întîlnesc în toate complexele din cele două secțiuni, A și B.

*Ceramica fină* este reprezentată prin cești și unele vase cu corpul globular, ceva mai mari decît ceștile (fig. 1/2, 3, 7, 8; fig. 2/9). Suprafața ceștilor este de obicei de culoare cenușie alături roșie sau gălbuie și sînt adesea lustruite. Partea de jos a ceștii este tronconică, iar gîtul cilindric cu gura evazată. La contactul dintre cele două părți se întîlnesc la baza cilindrului una sau două linii incizate (fig. 1/2, 3, 8), iar la partea superioară a corpului ceștii o ornamentare realizată prin caneluri oblice (fig. 1/5, fig. 2/9).

*Ceramica de bună calitate* are un reper-toriu tipologic mai larg. Menționăm aici vase ca străchini cu marginea trasă spre interior și suprafața lustruită (fig. 1/6; 2/6, 8).

Un alt tip este vasul cu corpul bitronconic, gîtul scurt și gura evazată, de dimensiuni mari, care prezintă o lustruire slabă în exterior. Ca ornamente se întîlnesc liniile incizate, mici proeminențe pe umărul vasului (fig. 1/1), sau grupuri de linii incizate dispuse orizontal, avînd la bază grupuri de triunghiuri hașurate (fig. 1/7; 2/5, 10), linii incizate dispuse în ghirlande (fig. 1/4), însoțite uneori de cercuri incizate sau împunsături (fig. 1/9).

În sfîrșit, se întîlnește și cazul combinării tuturor acestor elemente într-o singură compoziție: linii tangente la cercuri; linii orizontale și în ghirlandă în jurul unei proeminențe executate prin incizie (fig. 3/2). Tortile sînt rotunde, sau cu un mic buton (fig. 2/1, 7).

*Ceramica grosieră* are un singur tip — vasul de mari dimensiuni, cu corpul globular — avînd briu alveolat, uneori continuu, dispus în apropierea gurii (fig. 3/1; 2/2, 4).

Din cele expuse aici ies în evidență cîteva trăsături esențiale ale materialului ceramic din nivelul locuirii hallstattiene, și anume: din punct de vedere al tectonicii, vasele aparțin în întregime epocii hallstatt. Pe de altă parte repertoriul ornamentelor este numai parțial hallstattian (canelurile), în schimb, cele mai numeroase dintre acestea aparțin perioadei bronzului tîrziu, prin tipurile de ornamente (triunghiuri hașurate, linii incizate dispuse în ghirlande, sau în benzi însoțite de șiruri de puncte adîncite) și, mai ales, prin tehnica inciziei, în care sînt acestea realizate.

În ultimile două decenii cercetătorul Sebastian Morintz a adus contribuții deosebit de importante pentru cunoașterea începutului epocii Hallstattului în zona Dunării de Jos<sup>4</sup>. Astfel, prin cercetările ample și metodice din stațiunea eponimă, cercetătorul amintit a reușit să deosebească trei faze de dezvoltare ale culturii Babadag. Prima dintre acestea reprezintă totodată și începutul perioadei Hallstattului la Dunărea de Jos. Caracteristica principală a ceramicii din această fază o constituie „ornamentul compus din cercuri concentrice, asociate cu ornamente cîteodată incizate, în prima fază”<sup>5</sup>. Tot la Babadag s-a găsit un vas ornamentat cu triunghiuri hașurate<sup>6</sup>. Materiale asemănătoare se mai cunosc dintr-o descoperire anterioară, de la Tămăoani (com. Frumușița, jud. Galați)<sup>7</sup>.

În ultimii ani o altă descoperire, localizată în nord-estul Cîmpiei Române, la Sihleanu<sup>8</sup> a adus elemente noi pentru înțelegerea primei faze a culturii Babadag. Ceramica din așezarea de la Sihleanu este ornamentată cu șiruri de linii incizate, triunghiuri hașurate, și cercuri în jurul unor proeminențe, toate realizate prin incizie. Așezarea de la Sihleanu a fost datată la sfîrșitul epocii bronzului,

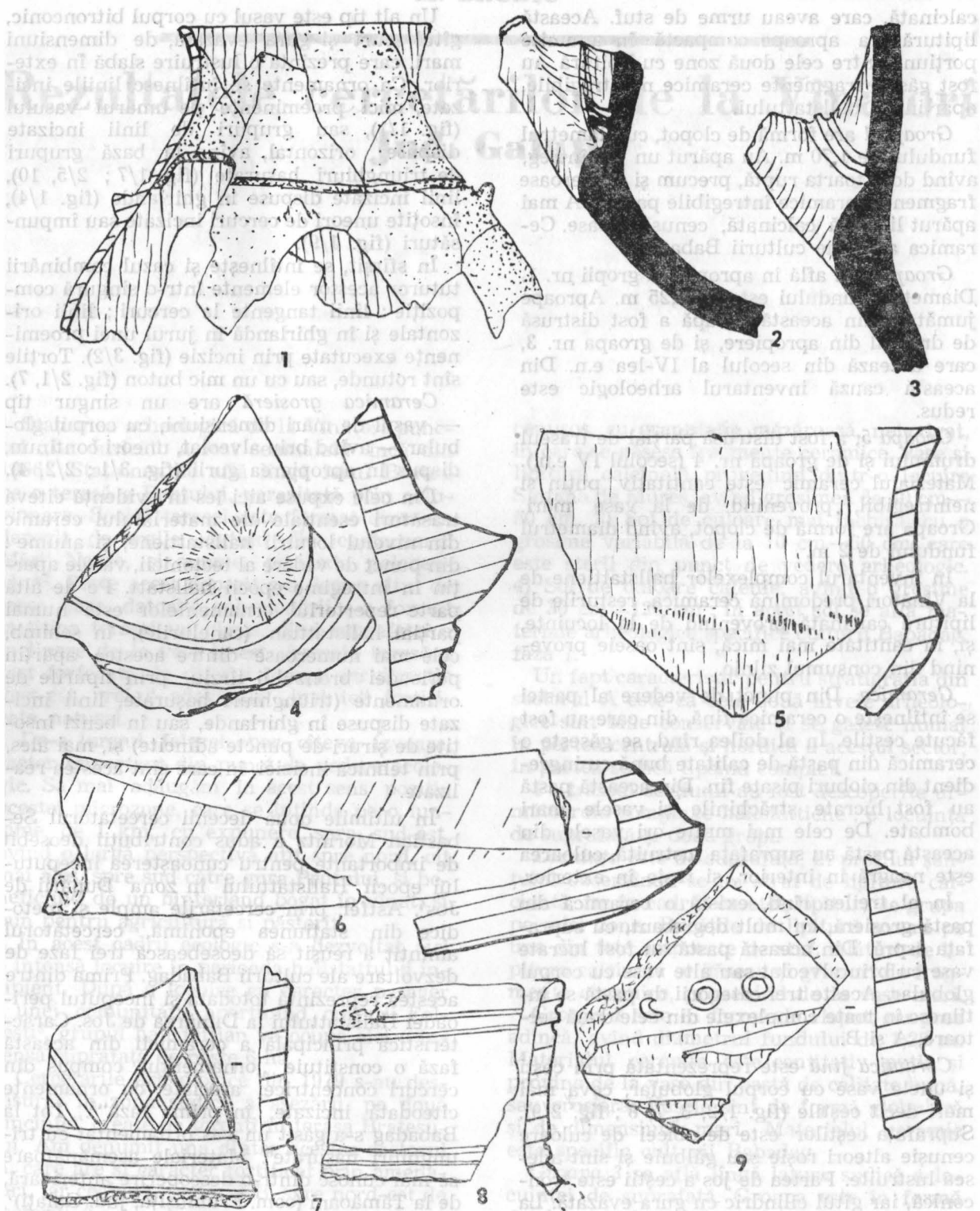


Fig. 1. Vinători. Fragmente ceramice din locuința I, sectorul A (Hallstatt).

aparținând unui aspect cultural răspândit în zona județelor „Galați, Brăila, Buzău și Vrancea și în nordul Dobrogei”, care s-a format în perioada finală a epocii bronzului, din elementele culturilor de stepă istro-pontică, Monteoru și Tei<sup>9</sup>. Acest aspect cultural face

legătura între epoca bronzului și hallstattul timpuriu<sup>10</sup>.

Materialele arheologice de la Vinători vin să ilustreze pe de altă parte, pentru cultura Babadag, această legătură genetică între epoca bronzului și prima epocă a fierului în zona amintită.

Complacete aparținând culturii Sintana de Mureș

In sec. III-lea î. H. se dezvoltă în zona de coastă a Mării Negre o cultură ceramice, care se distinge prin forma și decorul vaselor. Aceasta este cultura Sintana de Mureș, care a fost descoperită în anul 1930 la Vinători, în județul Iași. Cultura este caracterizată prin vasele sale, care au o formă simplă, dar sunt decorate cu linii paralele, care sunt aplicate manual. Vasele sunt făcute din pastă groasă, care este lucrată cu mâna. Unele vase sunt evazate, altele sunt cilindrice. Vasele sunt găsite în locuri diferite, dar toate aparțin aceleiași culturi. Cultura Sintana de Mureș este considerată a fi o cultură autohtonă, care s-a dezvoltat în zona de coastă a Mării Negre. Aceasta este o cultură importantă, care a lăsat după sine multe vestigii, care sunt studiate și astăzi. Vasele din această cultură sunt foarte interesante, deoarece sunt decorate cu linii paralele, care sunt aplicate manual. Aceasta este o tehnică de decorare, care este foarte simplă, dar care este foarte eficientă. Vasele din această cultură sunt găsite în locuri diferite, dar toate aparțin aceleiași culturi. Cultura Sintana de Mureș este considerată a fi o cultură autohtonă, care s-a dezvoltat în zona de coastă a Mării Negre. Aceasta este o cultură importantă, care a lăsat după sine multe vestigii, care sunt studiate și astăzi.

scurte, cu caneluri longitudinale (fig. 4/18-20). Uneori exteriorul este pictat cu culoare roșie.

3. Baza  
4. Vase  
5. Vase  
6. Vase  
7. Vase  
8. Vase  
9. Vase  
10. Vase

Fig. 2. Vinători. Fragmente ceramice din locuința I, sectorul B (Hallstatt).



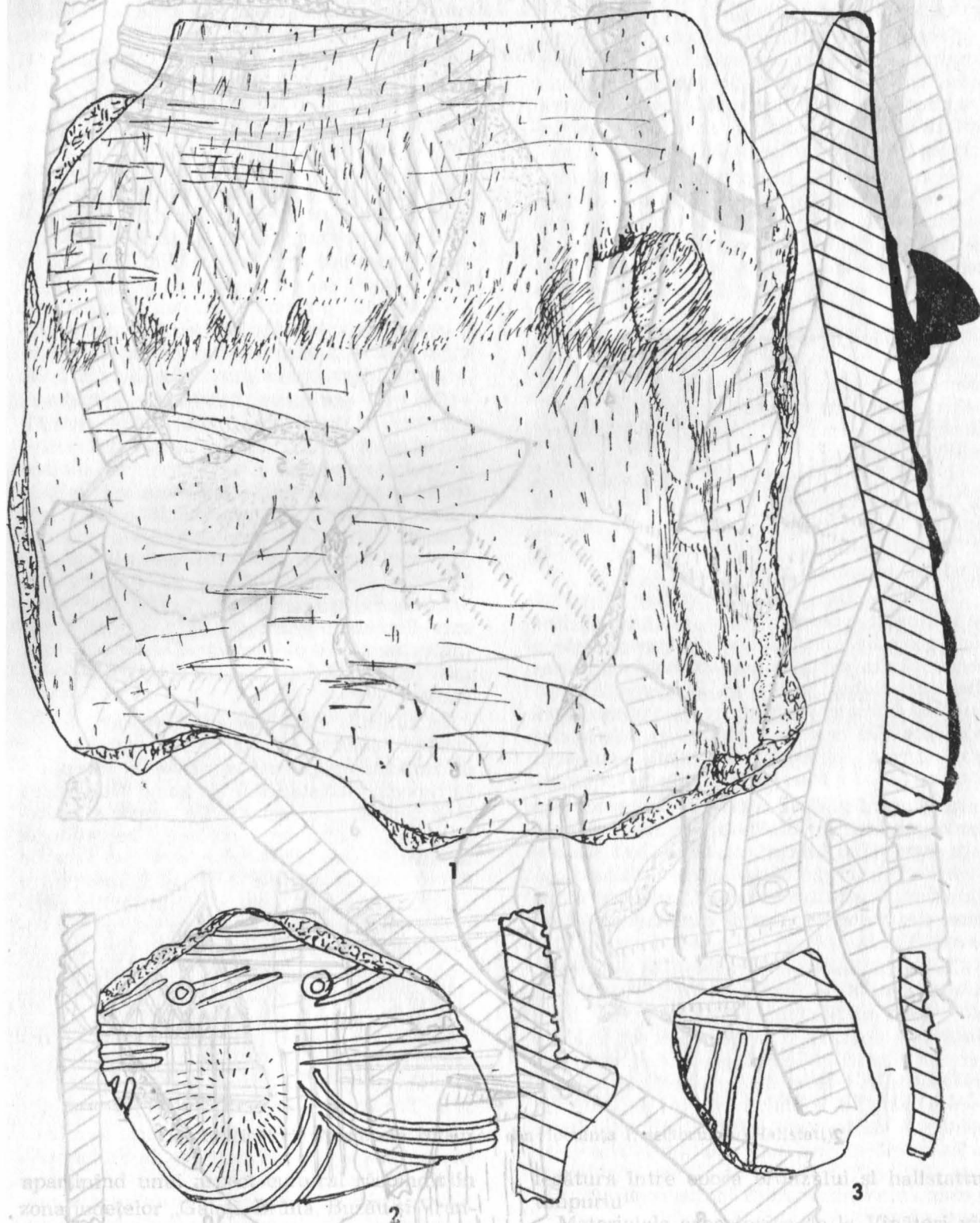


Fig. 3. Vinători. Fragmente ceramice din groapa 1, sector B (Hallstatt).

## Complexele aparținând culturii Sintana de Mureș

În sectorul A, pe latura nordică a fost descoperită o locuință de suprafață. Fragmentele ceramice, oasele, provenind de la bovidee, suidae, ovino-caprine, se găseau într-un sol cu multă cenușă, având în secțiune aspect lentiliform, iar în plan o formă ovală cu axul mare est-vest. În partea de est s-a găsit o vatră *in situ*, formată din lipitură compactă, arsă puternic. În apropierea vetrei s-a găsit un fragment de pieptene din os care are mînerul semicilindric, cu capetele albiate și marginea convexă<sup>11</sup>.

Ceramica s-a concentrat în zona cu cenușă care avea o grosime între 5 cm la margini și 25 cm la mijloc.

Ceramica lucrată la roată, de bună calitate este din pastă fină, de culoare cenușie în spărtură, având o culoare mai închisă la exterior, însoțită uneori de un luciu metalic, alteori fiind mată. În ultimul caz se găsesc ornamente obținute din linii sgratitate. Există și o ceramică cenușie compactă care amintește de ceramica de tradiție carpică.

Din punct de vedere al formelor se întâlnesc vase globulare, străchini bitronconice, sau de la câni cu buza profilată drept (fig. 4/21, 22, 24—26). Fundurile sînt inelare la toate vasele lucrate din această pastă.

Ceramica lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă, de culoare închisă reprezintă categoria cea mai numeroasă (60%).

Din această pastă au fost lucrate vase de formă sferică sau ovoidală, având fundul drept, iar gura evazată, cu un profil rotunjit sau ușor inelat. S-au găsit funduri de la 32 de vase din această categorie. În exterior vasele nu sînt ornamentate, avînd doar pete de arsură (fig. 4/1—12).

Vasele chiup de mari dimensiuni, cu gura profilată, de obicei dreaptă, sînt lucrate dintr-o pastă cimentoasă, și mai rar fină (fără nisip) (fig. 4/27—29).

Ceramica de import este de factură romană și provine în majoritate de la amfore, sau de la vase de uz comun.

Amforele sînt de mai multe categorii : 1. Amfore din pastă de culoare roz-cafenie cu pigmentație închisă specifică amforelor din secolul al III-lea.

Profilul mînușelor este de asemenea similar mînușelor de la amforele din secolul al III-lea e.n., cu deosebirea că secțiunea acestora prezintă o creastă mai puțin ondulată, fapt care poate caracteriza o etapă tirzie a lor (fig. 4/14—17).

2. O altă categorie de amfore o reprezintă acelea de tip burduf, din pastă roșie, fără ingredient, cu unele caneluri rare pe corp, avînd gîtul scurt, iar mînușile de asemenea

scurte, cu caneluri longitudinale (fig. 4/18—20). Uneori exteriorul este pictat cu culoare roșie.

3. Este prezentă și amforeta, de dimensiuni cu mult mai reduse față de categoriile precedente, fiind lucrată din pastă de bună calitate arsă la roșu, avînd pereții groși (fig. 4/23).

Există și vase de uz comun, lucrate din pastă fină, vopsite cu culoare roșie. Din această ceramică au fost lucrate câni, ulcioare, străchini, cu fundul inelat. S-au găsit și vase lucrate din caolin amestecat cu nisip, produse în Dobrogea.

Ceramica romană ocupă un procent de circa 20% din inventarul ceramic descoperit în locuința de la Vinători.

Menționăm încă un element important de tehnică romană, și anume, un fragment de cărămidă lucrată dintr-o pastă, mai puțin frământată, avînd caneluri în diagonală pe una din suprafețe.

Există și un fragment ceramic, lucrat cu mîna, provenind de la un vas borcan, cu buza evazată, gîtul scurt, corpul globular, de factură sarmatică.

Groapa nr. 3, a fost descoperită în sectorul B. Groapa are formă de clopot și întretaia, spre vest, groapa nr. 2, aparținînd Hallstattului. Conținutul gropii nr. 3 era format din cenușă rezultată de la arderea stufului, fapt constatat după frunze și tulpine arse incomplete.

Materialul arheologic este format dintr-un mare număr de fragmente ceramice, cîteva bucăți de sticle și o mare cantitate de lipitură de la o vatră cu gardină.

**Ceramica locală :** O primă categorie o constituie ceramica de bună calitate din pastă fină, lucrată la roată. Unele vase sînt de culoare gri deschis, amintind de ceramica locală, mai veche, de tradiție carpică. Alte vase sînt tot din pastă cenușie cu suprafețele interioară și exterioară negre, uneori avînd lustru metalic sau ornamente sgratitate.

Din punct de vedere tipologic se pot deduce două tipuri de vase : străchini și câni, ambele avînd drept caracteristică tectonică bitronconismul (fig. 5/1—6).

A doua categorie de ceramică locală o reprezintă oalele borcan din pastă zgrunțuroasă de culoare închisă care au forma sferică, cu buza evazată și rotunjită, uneori prezentînd caneluri exterioare, în special pe umăr. Aceste vase au urme de arsură, fiind probabil folosite la prepararea hranei. Există și o amforă din pastă cimentoasă care este o imitație după cele romane (fig. 5/13).

O altă categorie de ceramică o reprezintă oala borcan, avînd gura mai mult sau mai puțin evazată, lucrată cu mîna, din pastă groșieră purtînd urme de arsură neagră atît în

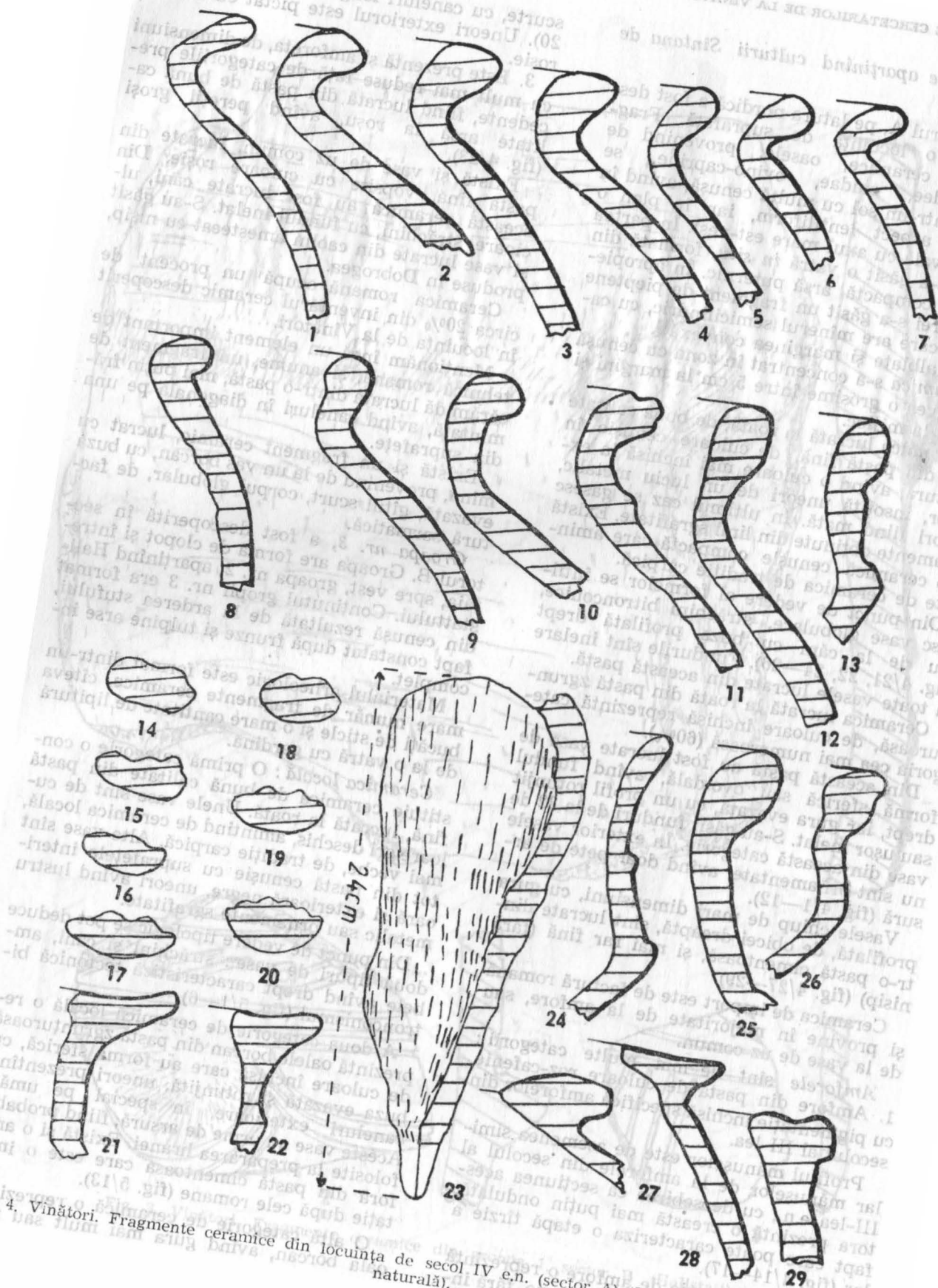


Fig. 4. Vinători. Fragmente ceramice din locuința de secol IV e.n. (sector A) (27, 28, 29—1/2 din mărimee naturală).

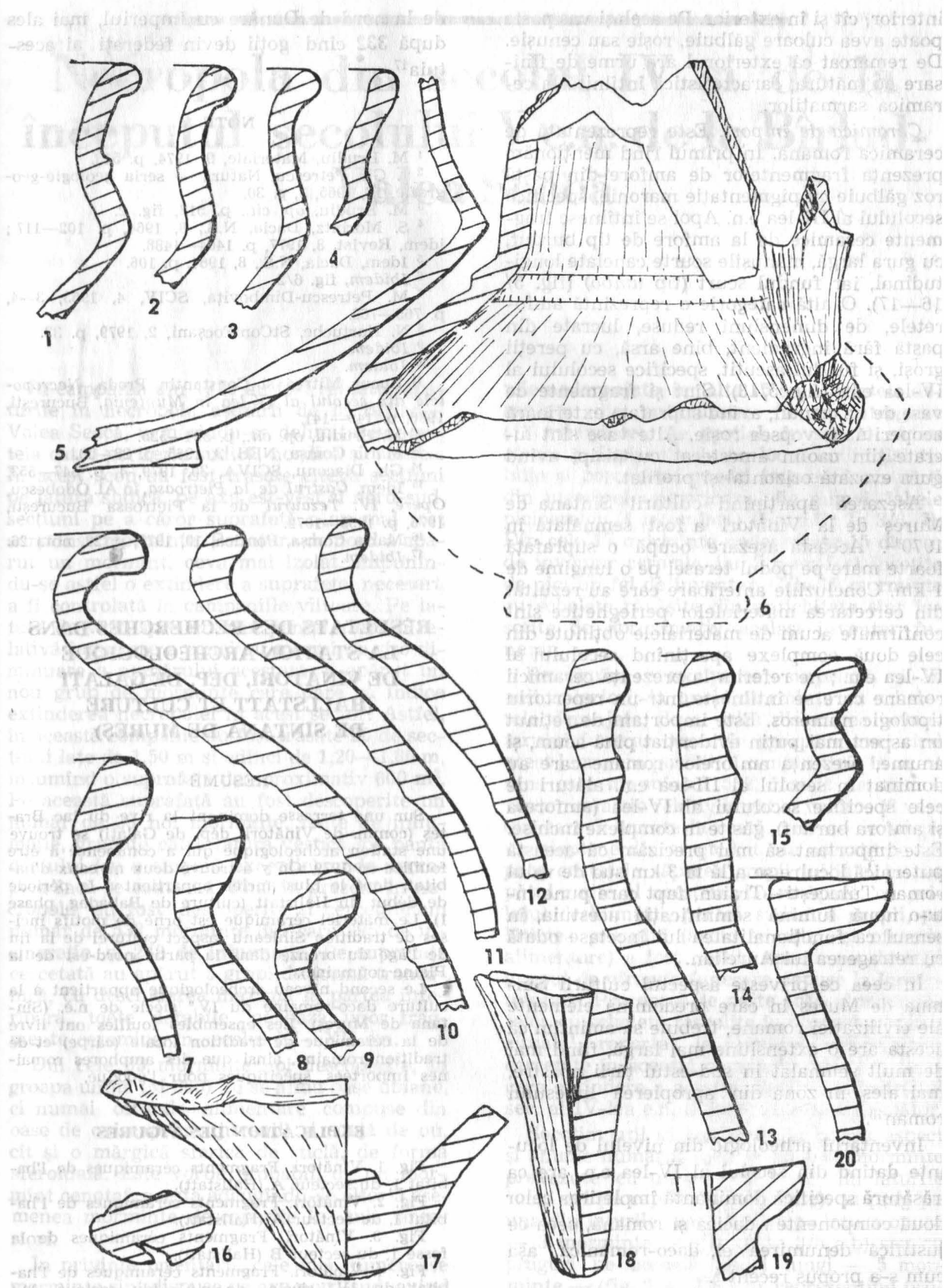


Fig. 5. Vinători. Fragmente ceramice din groapa 3, aparținând secolului al IV-lea e.n. (sector B).



interior, cît și în exterior. Pe același vas pasta poate avea culoare gălbuie, roșie sau cenușie. De remarcă că exteriorul are urme de finisare cu mătura, caracteristică întâlnită la ceramica sarmatilor.

**Ceramica de import.** Este reprezentată de ceramica romană. În primul rînd menționăm prezența fragmentelor de amfore din pastă roz gălbuie cu pigmentație maronie, specifică secolului al III-lea e.n. Apoi se întîlnesc fragmente ceramice de la amfore de tip burduf, cu gura largă, mănșile scurte canelate longitudinal, iar fundul scurt (tip *umbo*) (fig. 5/16—17). O altă categorie o reprezintă amforete, de dimensiuni reduse, lucrate din pastă fără ingredient, bine arsă, cu pereții groși, și fundul ascuțit, specifice secolului al IV-lea e.n. (fig. 5/18). Sînt și fragmente de vase de uz comun, avînd suprafața exterioară acoperită cu vopsea roșie. Alte vase sînt lucrate din caolin amestecat cu nisip, avînd gura evazată orizontal și profilat.

Așezarea aparținînd culturii Sîntana de Mureș de la Vinători a fost semnalată în 1970<sup>12</sup>. Această așezare ocupă o suprafață foarte mare pe podul terasei pe o lungime de 1 km. Concluziile anterioare care au rezultat din cercetarea materialelor perieghetice sînt confirmate acum de materialele obținute din cele două complexe aparținînd secolului al IV-lea e.n.; ne referim la prezența ceramicii romane care se întîlnește într-un repertoriu tipologic numeros. Este important de reținut un aspect mai puțin evidențiat pînă acum, și anume, prezența amforelor romane care au dominat în secolul al III-lea e.n. alături de cele specifice secolului al IV-lea (amforeta și amfora burduf), găsite în complexe închise. Este important să mai precizăm că această puternică locuire se află la 3 km sud de valul roman Tulucești—Traian, fapt care pune într-o nouă lumină semnificația acestuia, în sensul că funcționalitatea lui încetase odată cu retragerea lui Aurelian.

În ceea ce privește aspectul culturii Sîntana de Mureș în care predomină elemente ale civilizației romane, trebuie să amintim că acesta are o extensiune mai largă, fiind mai de mult semnalat în sud-estul țării noastre, mai ales în zona din apropierea limesului roman<sup>13</sup>.

Inventarul arheologic din nivelul de locuințe datînd din secolul al IV-lea e.n. are ca trăsătură specifică dominantă împletirea celor două componente: dacică și romană, ceea ce justifică denumirea ei, daco-romană, așa cum s-a propus recent<sup>14</sup>.

Cercetările din ultimii ani de la Pietroasa<sup>15</sup> și de la Radoveanu — Ilfov<sup>16</sup> au pus în evidență intensele relații ale locuitorilor

de la nord de Dunăre cu Imperiul, mai ales după 332 cînd goții devin federați ai acestuia<sup>17</sup>.

#### NOTE

- <sup>1</sup> M. Brudiu, *Materiale*, 9, 1974, p. 513.
- <sup>2</sup> I. Gh. Petrescu, *Natura* — seria geologic-geografică, 17, 1965, 3, p. 30.
- <sup>3</sup> M. Brudiu, *op. cit.*, p. 513, fig. 2.
- <sup>4</sup> S. Morintz, *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 102—117; idem, *Revist*, 8, 1977, p. 1464—1488.
- <sup>5</sup> Idem, *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 106.
- <sup>6</sup> *Ibidem*, fig. 6/2.
- <sup>7</sup> M. Petrescu-Dîmbovița, *SCIV*, 4, 1953, 3—4, p. 765—768.
- <sup>8</sup> N. Harțușche, *StComFocșani*, 2, 1979, p. 33.
- <sup>9</sup> *Ibidem*.
- <sup>10</sup> *Ibidem*.
- <sup>11</sup> Bucur Mitrea și Constantin Preda, *Necropolele din secolul al IV-lea în Muntenia*, București, 1966, p. 140—141.
- <sup>12</sup> M. Brudiu, *op. cit.*, p. 524—525.
- <sup>13</sup> Maria Comșa, *NEH*, 3, 1965, p. 28—29.
- <sup>14</sup> Gh. Diaconu, *SCIVA*, 30, 1979, 4, p. 547—553.
- <sup>15</sup> Idem, *Castrul de la Pietroasa*, în *Al. Odobescu, Opere*, IV. *Tezaurul de la Pietroasa București*, 1976, p. 1055—1072.
- <sup>16</sup> Maria Comșa, *Pontica*, 10, 1977, p. 22, nota 26.
- <sup>17</sup> *Ibidem*.

#### RÉSULTATS DES RECHERCHES DANS LA STATION ARCHÉOLOGIQUE DE VINĂTORI, DÉP. DE GALAȚI (HALLSTATT ET CULTURE DE SÎNTANA DE MUREȘ)

#### RÉSUMÉ

Sur une terrasse dominant la rive du lac Brateș (comm. de Vinători, dép. de Galați) se trouve une station archéologique qui a commencé à être fouillée en 1979. On y a trouvé deux niveaux d'habitat, dont le plus ancien appartient à la période de début du Hallstatt (culture de Babadag, phase I). Le matériel céramique est orné de motifs incisés de tradition Sihleanu (aspect culturel de la fin de l'âge du bronze dans la partie nord-est de la Plaine roumaine).

Le second niveau archéologique appartient à la culture daco-romaine du IV<sup>e</sup> siècle de n.è. (Sîntana de Mureș). Les ensembles fouillés ont livré de la céramique de tradition locale (carpe) et de tradition romaine, ainsi que des amphores romaines importées, spécifiques pour l'époque.

#### EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Vinători. Fragments céramiques de l'habitat I, du secteur A (Hallstatt).

Fig. 2. Vinători. Fragments céramiques de l'habitat I, du secteur A (Hallstatt).

Fig. 3. Vinători. Fragments céramiques de la fosse 1, du secteur B (Hallstatt).

Fig. 4. Vinători. Fragments céramiques de l'habitat du IV<sup>e</sup> siècle de n.è. (du secteur A); 27—29 — 1/2 grandeur naturelle.

Fig. 5. Vinători. Fragments céramiques de la fosse 3, appartenant du IV<sup>e</sup> siècle de n.è. (du secteur B).